

**Pier Giordano Cabra, *La vita consacrata. Appunti di teologia e spiritualità*,
Editrice Queriniana, Brescia 2015³, ss. 271.**

Recenzowana publikacja dotycząca teologii i duchowości życia konsekrowanego, zredagowana w formie notatek, jak charakteryzuje ją w podtytule sam Autor, ukazała się w związku z ogłoszeniem przez papieża Franciszka Roku Życia Konsekrowanego trwającego od 30 listopada 2014 r. (I Niedziela Adwentu) do 2 lutego 2016 r. (Święto Ofiarowania Pańskiego). Rok Życia Konsekrowanego stanowił okazję do podjęcia refleksji nad życiem konsekrowanym w Kościele, a jednym z celów Roku było spojrzenie w przeszłość z wdzięcznością, czyli przywołanie historii tej formy życia, aby zachować jej tożsamość. Wydaje się, że publikacja P. G. Cabry ujmująca życie konsekrowane w aspekcie historycznym, teologicznym i duchowym doskonale sprzyja realizacji wspomnianego celu Roku Życia Konsekrowanego, gdyż pozwala czytelnikowi w krótkim czasie dobrze zapoznać się z istotą życia poświęconego Bogu przez realizację rad ewangelicznych: czystości ubóstwa i posłuszeństwa.

Tytuł publikacji wskazuje na podejście do życia konsekrowanego z punktu widzenia teologii i duchowości, ponieważ jest ono ze swej istoty przede wszystkim doświadczeniem Boga, oddaniem się Chrystusowi i wiernym Jego naśladowaniem. Wspólnoty życia konsekrowanego zanim staną się organizacjami dzieł i przyjmą określoną strukturę prawną, są uprzednio ruchem duchowości, zakorzenieniem w Ewangelii.

Jest to już trzecie wydanie wzmiankowanej książki P.G. Cabry, która w dwóch wcześniejszych edycjach z 2004 roku nosiła tytuł *Krótki wykład na temat życia konsekrowanego (Breve corso sulla vita consacrata)*. Uprzednie wydania zostały przyjęte przez czytelników z wielkim zainteresowaniem jako kompletny i jasny wykład na temat życia konsekrowanego Bogu w Kościele rzymskokatolickim przez podjęcie trzech rad ewangelicznych. Książka, ze względu na swą zwięzłość i przejrzystość doczekała się także kilku tłumaczeń na języki obce, a jej trzecie wydanie w języku włoskim potwierdza zapotrzebowanie na tego typu literaturę.

Autor książki należy do Zgromadzenia Świętej Rodziny z Nazaretu i jest znawcą życia konsekrowanego. Pełnił funkcję przełożonego generalnego swego Zgromadzenia, przewodniczył Konferencji Wyższych Przełożonych Zgromadzeń Męskich we Włoszech a także Konferencji Europejskiej

Przełożonych Wyższych. Był dyrektorem Wydawnictwa Queriniana w Brenci, które również stało się wydawcą recenzowanej publikacji. Pier Giordano Cabra wydał szereg publikacji z dziedziny biblistyki, teologii duchowości i życia konsekrowanego przetłumaczonych na kilkanaście języków.

Recenzowana publikacja ma prostą strukturę, na którą składa się piętnaście rozdziałów podzielonych na dwie części, poprzedzonych notą wydawcy i wprowadzeniem samego Autora, a zakończonych bibliografią ogólną i spisem treści.

Pierwsza część zatytułowana: *Od początków do współczesności* ma charakter historyczny i ukazuje rozwój form życia konsekrowanego rozpoczynający się od Jezusa Chrystusa i jego uczniów, poprzez Ojców Kościoła, monastycyzm na Wschodzie i Zachodzie, powstawanie zgromadzeń zakonnych o ślubach prostych oraz wkład Soboru Watykańskiego II i okresu posoborowego w rozwój życia konsekrowanego. W tej części książki Autor poświęca dużo uwagi adhortacji apostołskiej św. Jana Pawła II pt. *Vita consecrata* wydanej w 1996 roku. Myśli z niej zaczerpnięte ubogacają podejmowane przez Autora zagadnienia. Cenne jest zamieszczenie w zakończeniu wielu podrozdziałów książki obszernych cytatów z adhortacji *Vita consecrata*, które korespondują i wymownie uzupełniają ich treści, a tym samym podkreślają ciągłość i niezmiennność nauczania Kościoła na temat podstaw życia konsekrowanego.

Wyjaśnwszy na wstępie publikacji początki życia monastycznego, Autor skupia się w dalszej kolejności na teologii i duchowości życia konsekrowanego w pierwszym tysiącleciu, następnie na początku drugiego tysiąclecia i zatrzymuje się nieco dłużej przy drugiej jego połowie zwracając uwagę czytelnika na reformację Marcina Lutra i jej niszczące skutki dla życia zakonnego chociażby przez zanegowanie ślubów zakonnych oraz twierdzenie, że życie monastyczne jest dziełem ludzkim i nie prowadzi do doskonałości ponieważ nie da się jej osiągnąć. Zdaniem M. Lutra śluby mają tylko znaczenie funkcjonalne i mogą być składane na jakiś czas dla podjęcia służby bliźnim. Natomiast klasztory, jeżeli nie wytwarzają doktorów w wierze to należy je zniszczyć. Życie chrześcijańskie, według M. Lutra realizuje się w świecie, w małżeństwie, przy pracy, w sumie w życiu laickim nie zaś zakonnym.

Odpowiedzią Kościoła katolickiego na protestanckie zanegowanie życia zakonnego było powstanie ogromnej liczby nowych fundacji zakonnych męskich i żeńskich, także tych oddających się czynnemu apostołstwu czy jak chciał M. Luter – pracy. Wśród powstałych zakonów Autor wyróżnia

Towarzystwo Jezusowe św. Ignacego Loyoli, które podejmując wyzwania epoki takie jak: reformacja protestancka, odkrycia geograficzne, nowe obszary misyjne stało się wzorem dla innych nowych fundacji, w których całe życie członków tj. modlitwa, życie we wspólnocie, formacja musiały być skoncentrowane wokół specjalnej misji zakonu.

Jednocześnie trzeba Autorowi pogratulować umiejętności oddania istoty rzeczy w niewielkiej ilości słów. Opisaną np. wyżej rewolucję protestancką i odpowiednią do niej reformę katolicką P.G. Cabra opisuje w ramach jednej strony swej publikacji. Podobnie zresztą unaocznia czytelnikowi sprawę życia zakonnego kobiet od jego początków tj. od stanu dziewic konsekrowanych poprzez matki pustyni, życie mnisze, zakończenie dylematu *aut murus aut maritus* dla życia zakonnego niewiast i przekształcenie się go w taki sposób, że siostry zakonne jako nowe „dziewice pracy” towarzyszą obecnie osobom potrzebującym na wszystkich etapach ich życia i zapotrzebowań – zasadniczo od kołyski do grobu.

Część druga publikacji zatytułowana *Wizja syntetyczna* ma charakter teologiczny i ukazuje ujęcie biblijne różnych form życia konsekrowanego, podnosi wymiar profetyczny, paschalny, eschatologiczny i charyzmatyczny życia konsekrowanego, ukazuje jego misję w Kościele i świecie oraz podaje jego fundamentalne elementy tj. rady ewangeliczne, konsekrację, życie braterskie we wspólnocie w odniesieniu do instytutów zakonnych życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, opierając się głównie na nauczaniu *Concilium Vaticanum II* i treściach wspomnianej wyżej adhortacji apostołskiej *Vita consecrata*.

Książka zawdzięcza swój sukces, jak się wydaje, unaocznieniu najbardziej istotnych elementów życia konsekrowanego w sposób bardzo jasny, służący zarówno rozwojowi życia duchowego czytelnika jak i zrozumieniu przez niego podstawowych instytucji właściwych różnym formom tego rodzaju życia, a w dalszej konsekwencji także norm prawa kanonicznego, które je regulują. Warto podkreślić uwagę Autora, że już w początkach monastycyzmu czyli jednej z pierwszych form życia konsekrowanego, była mocno kultywowana przejrzystość ideału ewangelicznego, gdyż bardzo starano się o naśladowanie Chrystusa w sposób radykalny. Dlatego też ta forma życia w Kościele stała się wsparciem i dodawała odwagi pozostałym chrześcijanom, zarówno w chwilach prześladowań jak i w trudnościach ich codziennego życia. Dla Ojców Kościoła i duszpasterzy monastycyzm był rezerwą sił duchowych i prowokacją dla świata, który się chrystianizował. W tym momencie czytelnikowi nasuwa się pytanie, czy współczesne życie

konsekrowane jest także tym „wyraźnym znakiem i zapowiada niebieską chwałę” jak chce prawodawca kościelny w kanonie 573 §1 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku? Wspomniany KPK/1983 r. podkreśla konieczność całkowitego oddania się Bogu przez osoby konsekrowane: „oddają się całkowicie umiłowanemu nade wszystko Bogu” (kan. 573 §1), a w przypadku zakonników nieodzowność złożenia w momencie profesji całkowitej ofiary – holokaustu: „osoba zakonna dokonuje całkowitego oddania się, jakby złożenia się Bogu w ofierze” (kan. 607 §1). Wyjaśnienie takiego oddania w przypadku zakonników opisuje P.G. Cabra wyprowadzając życie zakonne z epoki pierwszych męczenników chrześcijańskich. Uzasadnia on, że wraz z zakończeniem epoki męczeństwa, chrześcijanie widzieli w surowym życiu mnichów kontynuację ideału męczenników. Podczas gdy ci pierwsi wyznawali swą wiarę śmiercią, mnisi świadczyli o niej swym surowym sposobem życia całkowicie poświęconego Bogu. Ich ciągła modlitwa, życie ukryte, radykalizm ewangeliczny zdobywający się na nadzwyczajne czyny, celibat zupełnie nieznan w świecie pogańskim, kontemplacja Słowa Bożego i ciągła walka z grzechem świadczyły o całkowitym oddaniu mnichów Bogu. Stąd monastycyzm był postrzegany w Kościele jako zastępujący w czasie pokoju pełnię daru męczenników z okresu prześladowań chrześcijaństwa. Tak więc po „męczeństwie czerwonym” następuje w historii „białe męczeństwo” zakonników, nazywane w Irlandii także „zielonym męczeństwem”.

W kontekście męczeństwa, Autor wyjaśnia również istotę profesji zakonnej. Stwierdza, że była ona postrzegana także jako drugi chrzest ponieważ składający profesję zakonną zobowiązywali się tym samym do dawania radykalnego świadectwa właściwego dla „chrztu krwi”, a także do przyjęcia konsekwencji śmierci-zmartwychwstania „chrztu z wody” poprzez wyrzeczenia i ofiary podejmowane w życiu zakonnym.

W podrozdziale dotyczącym teologii i duchowości monastycyzmu jako naśladowania Apostołów P.G. Cabra wyjaśnia istotę pojęcia życia apostołskiego zakonników, które obecnie mylnie kojarzy się osobom konsekrowanym tylko i wyłącznie z działalnością apostołską. Tymczasem wskazuje ono jednocześnie na kilka wymiarów życia zakonnego, dostrzeganych wcześniej u Apostołów. Przede wszystkim odwagę porzucenia przez Apostołów dóbr tego świata, wszystkiego co posiadali, aby pójść za Panem. W dalszej konsekwencji życie apostołskie to braterstwo, które charakteryzowało wspólnotę Apostołów zgromadzonych wokół Chrystusa. Dopiero w czasach bardziej współczesnych pojęcie to obejmuje także działalność apostołską czyli poryw misyjny i ewangelizacyjny. Jest to ważne sprostowanie, ponieważ

w adhortacji apostołskiej *Vita consecrata* określa się życie zakonne mianem *apostolica vivendi forma* właśnie w tym potrójnym wymiarze, i nie kładzie się nacisku tylko na apostołat czynny, jak mogłoby się wydawać.

Ważne dla formacji zakonników wydają się być rozdziały recenzowanej publikacji dotyczące problematyki życia zakonnego jako znaku w ogóle, jako znaku eschatologicznego *przyszłego świata* oraz prorocтва życia zakonnego. Szczegóły tych tytułów pozostawia się do rozważania czytelników. W tym miejscu natomiast trzeba wspomnieć o teologii i duchowości „dwóch dróg” czy też jednej „drogi królewskiej” w Kościele dla wiernych świeckich i osób konsekrowanych. Kwestia ta wydaje się być ważna w związku z deprecjonowaniem obecnie życia konsekrowanego i twierdzenia, że ono nie opłaca się ponieważ praktycznie nie różni się wiele od życia wiernych świeckich np. wolontariuszy. Autor w oparciu o adhortację *Vita consecrata* wyraźnie dowodzi jednak, że życie konsekrowane różni się od życia właściwego wiernym świeckim ponieważ jest ono specjalnym naśladowaniem Chrystusa, owocem specjalnej konsekracji, która wymaga specjalnego ku temu powołania, aby osiągnąć miłość doskonałą.

Reasumując, trzeba stwierdzić, że pozycja książkowa P. G. Cabry jest godna polecenia czytelnikowi ze względu na swoje niewielkie rozmiary z jednej strony, a z drugiej ze względu na zawarte w niej podstawowe i istotne treści dotyczące życia konsekrowanego przez profesję rad ewangelicznych. Może ona stać się zasadniczym podręcznikiem we wprowadzaniu i podstawowej formacji do życia konsekrowanego zarówno studentów teologii, duchowości i prawa kanonicznego jak również samych członków instytutów i innych form życia konsekrowanego, aby osoby konsekrowane stawały się coraz bardziej „żywą pamiątką sposobu życia i działania Jezusa jako Słowa Wcielonego w stosunku do Ojca i braci” (*Vita consecrata*, nr 22).

s. Bożena Szewczul WNO
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW